

Conclusions

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT

PHILIPPE LÉGER

föredraget den 12 september 2002(1)

Mål C-77/01

**Empresa de Desenvolvimento Mineiro SGPS SA (EDM), tidigare Empresa de
Desenvolvimento Mineiro SA (EDM)
mot
Fazenda Pública**

(begäran om förhandsavgörande från Tribunal Central Administrativo, Portugal)

Sjätte mervärdesskattedirektivet – Artikel 4.2 och artikel 19.2 – Företag som endast är
skattskyldigt för en del av sina transaktioner – Begreppet ekonomisk verksamhet – Avdrag för
andel – Begreppet kringtjänster

1. Domstolen har i förevarande fall ombetts att tolka begreppen "ekonomisk verksamhet" och "kringtjänster" i artiklarna 4 och 19 i sjätte direktivet 77/388/EEG (2) .
2. Målet har sitt ursprung i en tvist mellan skattemyndigheten i Portugal och ett blandat holdingbolag (3) som drog av hela sin ingående mervärdesskatt utan att särskilja sina olika verksamheter. Tribunal Central Administrativo (Portugal) har ställt en fråga till domstolen rörande huruvida lån som holdingbolaget har beviljat till bolag i vilka det äger andelar, övrig finansiell verksamhet och de arbeten som holdingbolaget har utfört inom ramen för konsortier (4) , påverkar dess rätt att göra avdrag för ingående mervärdesskatt.

I – Tillämpliga bestämmelser

Sjätte direktivets tillämpningsområde

3. För att anskaffa egna medel till Europeiska gemenskapen och för att säkerställa att det gemensamma systemet för mervärdesskatt är neutralt, har gemenskapslagstiftaren sökt inkludera ett så stort antal transaktioner av ekonomisk art som möjligt, samtidigt som det har föreskrivits att vissa av dessa transaktioner omfattas av undantag. (5)
4. Lagstiftaren har således definierat sjätte direktivets tillämpningsområde med beaktande av mycket vitt hållna kriterier avseende den utförda transaktionens art och den person som genomför transaktionen.
5. Enligt artikel 2.1 i sjätte direktivet skall mervärdesskatt betalas för "leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster som sker mot vederlag inom landets territorium av en skattskyldig person i denna egenskap".
6. Enligt artikel 4.1 i sjätte direktivet anses varje person som självständigt bedriver någon form av ekonomisk verksamhet som anges i punkt 2 i denna bestämmelse, utgöra en skattskyldig person.

7. I artikel 4.2 i sjätte direktivet föreskrivs följande:

"De former av ekonomisk verksamhet som avses i punkt 1 skall omfatta alla verksamheter av producenter, återförsäljare och personer som tillhandahåller tjänster, däribland gruvdrift och jordbruksverksamhet samt verksamhet inom fria yrken. Utnyttjande av materiella eller immateriella tillgångar i syfte att fortlöpande vinna intäkter därav skall likaså betraktas som ekonomisk verksamhet."

8. Vissa transaktioner som utgör ekonomisk verksamhet och som alltså i princip omfattas av sjätte direktivets tillämpningsområde, undantas från mervärdesskatteplikt. Enligt artikel 13 B d i nämnda direktiv undantas bland annat följande transaktioner:

"1. Beviljande av och förhandlingar om krediter och förvaltning av krediter av den person som beviljat kredit.

2. Förhandlingar om och annan befattningsmed kreditgarantier eller andra säkerheter och förvaltning härav av den som beviljat kredit.

3. Transaktioner och förhandlingar rörande spar- och transaktionskonton, betalningar, överföringar, fordringar, checkar och andra överlåtbara skuldebrev, med undantag av inkasso och factoring.

...

5. Transaktioner och förhandlingar med undantag av förvaltning och förvar rörande aktier, andelar i bolag eller andra föreningar, obligationer och andra värdepapper ..."

Avdragsrätten

9. Mervärdesskatten skall vara neutral för de ekonomiska aktörerna, vilket innebär att den endast skall belasta slutkonsumenten.

10. Gemenskapslagstiftaren har därför genom lag infört ett avdragssystem som tillåter den skattskyldige att göra avdrag för hela den mervärdesskatt som denne har erlagt för varor och tjänster som har använts vid dennes skattepliktiga transaktioner. (6)

11. Den skattskyldige drar av all ingående mervärdesskatt som är hänförlig till en skatteperiod från utgående mervärdesskatt att betala för motsvarande period. Om tillåtna avdrag för en viss period överstiger mervärdesskatt att betala, kan medlemsstaterna antingen föra över det överskjutande beloppet till nästa period eller göra en återbetalning enligt villkor som den staten bestämmer. (7)

12. När den skattskyldige använder skattepliktiga varor och tjänster för att såväl genomföra transaktioner som medför avdragsrätt som transaktioner som är undantagna från skatteplikt, medges avdrag endast för den del av mervärdesskatten som proportionellt motsvarar det belopp som är hänförligt till de förstnämnda transaktionerna. Denna andel bestäms i enlighet med artikel 19 i sjätte direktivet för alla transaktioner som genomförs av den skattskyldiga personen. (8)

13. Enligt artikel 19.1 beräknas denna andel med hjälp av ett allmänt bråk där täljaren utgörs av det sammanlagda beloppet, exklusive mervärdesskatt, av den årliga omsättning som kan hänföras till transaktioner som medför avdragsrätt och nämnaren utgörs av det sammanlagda beloppet, exklusive mervärdesskatt, av den årliga omsättning som kan hänföras till transaktioner som ingår i täljaren och transaktioner för vilka mervärdesskatt inte är avdragsgill.

14. Enligt artikel 19.2 gäller följande:

"Med avvikelse från bestämmelserna i punkt 1, skall från beräkningen av den avdragsgilla andelen undantas den omsättning som kan hänföras till tillhandahållandet av anläggningstillgångar som används av den skattskyldiga personen i hans rörelse. Vidare undantas vad som kan hänföras till kringtjänster antingen i samband med fastighets- och finansiella transaktioner eller transaktioner som anges i artikel 13 B d."

II – Bakgrund och förfarande

15. Bolaget Empresa de Desenvolvimento Mineiro SGPS SA (EDM), tidigare Empresa de Desenvolvimento Mineiro SA (EDM) (nedan kallat EDM) är ett holdingbolag inom gruvsektorn. Bolaget bedrev tidigare sin verksamhet i egenskap av offentligt företag, men utgör sedan september 1989 en privaträttslig juridisk person i form av ett aktiebolag.

16. Det huvudsakliga ändamålet med bolagets verksamhet är dels prospektering och utvinning inom gruvsektorn för att, framför allt genom företagsbildning, investera i denna sektor, dels

förvaltning av det egna ägandet i bolag inom denna sektor. Före ombildningen till en privaträttslig juridisk person omfattade bolagets huvudsakliga ändamål också medverkan till att bolag i vilka EDM hade andelar fick lån från kreditinstitut, samt borgensåtaganden för dessa lån. (9)

17. Bolaget bildade tillsammans med andra bolag tre konsortier, samtliga med uppgift att finna malmfyndigheter och att studera lönsamheten vid utvinning av dessa fyndigheter. Enligt avtalen om bildandet av konsortierna skulle ett utvinningsbolag bildas för utvinning för det fall en lönsam malmfyndighet upptäcktes.

18. EDM:s verksamhet inom ramen för dessa konsortier bestod i att i egenskap av förvaltare vidta tekniska åtgärder och samordna arbetet, liksom av rådgivning avseende ledning och arbete i de tekniska arbetsgrupper som tillsatts för detta ändamål.

19. Varje deltagare i konsortierna upprättade fakturor med en beskrivning av utförda arbeten och uppgift om kostnaden för dessa, varpå de skickades till förvaltaren. Fakturorna var ämnade för en slutlig reglering av kontona mellan deltagarna, i enlighet med de procentsatser för fördelning av utgifter som faststälts i varje avtal. (10)

20. Efter en begäran om återbetalning av överskjutande mervärdesskatt valde den portugisiska skattemyndigheten att granska EDM:s deklarationer avseende räkenskapsåren 1988–1992.

21. Skattemyndigheten fann att EDM under de granskade räkenskapsåren hade dragit av hela den ingående mervärdesskatt som erlagts, som om dess verksamhet i alla delar medförde avdragsrätt för denna mervärdesskatt.

22. Enligt skattemyndigheten genomförde EDM även transaktioner som var undantagna från skatteplikt. Företaget skulle därmed anses ha blandad verksamhet, varför avdragsrätten skulle beräknas enligt metoden för proportionering.

23. Enligt skattemyndigheten var följande transaktioner inte avdragsgrundande:

- utdelning från andelsinnehav i bolagskapital,
- räntor på lån som beviljats företag i vilka EDM äger andelar,
- intäkter från avyttring av aktier och andra omsättningsbara värdepapper,
- intäkter från andra likviditetstransaktioner, och
- värdet av arbeten som utförts inom ramen för konsortierna i den mån EDM ansvarade för dessa konsortier och förvaltrade deras investeringar.

24. Skattemyndigheten fann dessutom att intäkterna från EDM:s avyttringar av bolagsandelar, överlåtelse av värdepapper och övriga likviditetstransaktioner översteg intäkterna från den skattepliktiga verksamheten, trots att de tre förstnämnda transaktionerna endast var tillfälliga. (11)

25. Skattemyndigheten fann med hänsyn härtill att dessa intäkter skulle inkluderas i nämnaren i bråket som används vid beräkningen av den avdragsgilla delen av den ingående mervärdesskatten, eftersom de utgjorde EDM:s huvudsakliga verksamhet. (12)

26. Skattemyndigheten fastställde beloppet för den mervärdesskatt som EDM felaktigt hade dragit av till 137 933 862 PTE.

27. Tribunal Tributário de Primeira Instância de Lisboa (Portugal) biföll EDM:s invändning avseende utdelning från dess innehav av bolagsandelar, och fastställde att dessa intäkter inte skulle inkluderas i nämnaren eftersom de inte omfattades av sjätte direktivets tillämpningsområde. Domstolen ogillade EDM:s talan i övriga delar.

28. EDM väckte talan vid Tribunal Central Administrativo och gjorde därvid gällande att låneräntor, intäkter från avyttring av aktier och andra omsättningsbara värdepapper, samt intäkter från övriga likviditetstransaktioner härrörde från kringtjänster i förhållande till verksamheten i form av förvaltningen av andelsinnehav och gruvprospekteringen. EDM hävdade att dessa intäkter med tillämpning av artikel 19.2 i sjätte direktivet inte behövde inkluderas i nämnaren i bråket för beräkning av den avdragsgilla mervärdesskatten.

29. EDM hävdade i fråga om de arbeten som utfördes inom ramen för konsortierna att dessa inte utgjorde mervärdesskattepliktiga transaktioner i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet, och att värdet av transaktionerna inte skulle inkluderas i nämnda bråk.

III – Tolkningsfrågorna

30. Tribunal Central Administrativo fann att lösningen av tvisten i målet vid den nationella

domstolen krävde en tolkning av ovannämnda bestämmelser i sjätte direktivet. Den beslutade därför att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1)Utgör ett holdingbolags årliga beviljande av lån mot avkastning, till bolag i vilket det äger andelar 'ekonomisk verksamhet' i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet, när holdingbolagets huvudsakliga verksamhet består i förvaltning av dessa bolag och, i viss utsträckning, även i ställande av säkerhet för lån som bolagen upptar?

2)Utgör arbeten som inom ramen för ett konsortieavtal, såsom i förevarande fall, utförs av ett företag som deltar i konsortiet och som dessutom ansvarar för förvaltningen av detta mot ersättning från de övriga medlemmarna av konsortiet för värdet härav, särskilt i den utsträckning som dessa arbeten går utöver det ansvar som detta företag har enligt avtalet i fråga, ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet?

3)Skall ett bolags finansiella verksamhet, som ger betydligt större årliga inkomster än den verksamhet som enligt bolagsordningen skall utgöra bolagets huvudsakliga verksamhet, anses utgöra 'kringtjänster' i den mening som avses i artikel 19.2 i sjätte direktivet?”

IV – Bedömning

Inledande anmärkningar

31. Det framgår av skälen till beslutet om hänskjutande (13) att den hänskjutande domstolen önskar få besked om huruvida de arbeten som EDM har utfört inom ramen för de tre konsortierna, räntorna på de lån som EDM har beviljat, intäkterna från avyttring av aktier och andra omsättningsbara värdepapper liksom intäkter från övriga likviditetstransaktioner som företaget har genomfört, skall inkluderas i nämnaren i det bråk som används vid beräkningen av den avdragsgilla mervärdesskatten.

32. För att denna fråga skall kunna besvaras måste det avgöras huruvida de berörda transaktionerna omfattas av sjätte direktivets tillämpningsområde. (14)

33. Det skall nämligen erinras om att avdragssystemet har till syfte att säkerställa att den mervärdesskatt som näringsidkaren skall betala eller har betalat inom ramen för all sin ekonomiska verksamhet inte till någon del belastar honom själv. (15)

34. Domstolen har vid flera tillfällen i fråga om erhållna utdelningar fastställt att när den berörda transaktionen inte omfattas av tillämpningsområdet för mervärdesskatt, kan den inte medföra någon avdragsrätt. (16)

35. Härav följer att intäkterna från verksamheter som inte omfattas av tillämpningsområdet för mervärdesskatt inte kan inkluderas i bråket som används vid beräkningen av den avdragsgilla mervärdesskatten. Vidare kan inte den skattskyldige dra av den mervärdesskatt som har erlagts för varor och tjänster som har tillhandahållits för de verksamheter som är undantagna från sjätte direktivets tillämpningsområde, eftersom den skattskyldige utgör slutkonsument i förhållande till denna mervärdesskatt.

36. Första delen av prövningen av EDM:s avdragsrätt avseende de omtvistade transaktionerna består följaktligen i en bedömning av huruvida transaktionerna utgör ekonomisk verksamhet som bedrivs av den skattskyldige som sådan, det vill säga om transaktionerna omfattas av artikel 4.2 i sjätte direktivet.

Den första tolkningsfrågan

37. Den hänskjutande domstolen har med sin första fråga i huvudsak begärt att få svar på om artikel 4.2 i sjätte direktivet skall tolkas så att ekonomisk verksamhet kan bestå i att ett holdingbolag årligen beviljar lån mot ränta till bolag i vilka det äger andelar, när holdingbolagets huvudsakliga verksamhet består i att förvalta dessa andelar och även av att i viss mån gå i borgen för lån som dessa bolag har upptagit.

38. Det skall erinras om att enligt artikel 4 i sjätte direktivet är mervärdesskatten tillämplig inom ett mycket omfattande område. (17) Enligt artikel 4.2 i sjätte direktivet omfattar begreppet ”ekonomisk verksamhet” således bland annat allt nyttjande av materiella eller immateriella tillgångar i syfte att fortlöpande vinna intäkter därav. (18)

39. Av fast rättspraxis följer emellertid även att endast den omständigheten att innehavaren av en äganderätt utnyttjar denna inte i sig kan anses utgöra ekonomisk verksamhet. (19)

40. I domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest fann domstolen med ledning av samtliga ovannämnda mål att ett holdingbolag som beviljar lån till sina dotterbolag var skyldigt att redovisa mervärdesskatt i två fall, nämligen dels när lånen i sig utgör en ekonomisk verksamhet hos långivaren, dels när dessa lån utgör en direkt, bestående och nödvändig förlängning av en skattepliktig verksamhet. (20)
41. När det gäller det första fallet preciserade domstolen villkoren för att beviljande av lån i sig kunde anses utgöra en ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet.
42. Enligt domstolen är det en nödvändig förutsättning att denna verksamhet inte bedrivs helt tillfälligt och att den inte endast utgör sådan förvaltning av investeringar som en privat investerare ägnar sig åt, utan i stället bedrivs affärsmässigt eller i kommersiellt syfte, en förvaltning som bland annat kännetecknas av en önskan att det investerade kapitalet skall förränta sig. (21)
43. Domstolen har inte angivit vad som exakt skall förstås med begreppen "affärsmässigt" och "kommersiellt syfte". Det är inte enkelt att ge dessa begrepp en mer exakt teoretisk definition. (22)
44. Affärsmässighet innebär enligt min mening att holdingbolaget upprättar permanenta personalresurser och resurser för logistik, vilka organiseras på samma sätt som i ett kreditinstitut och är mera betydande än de egna medel som en privat investerare använder för att enbart tillgodose sina personliga behov.
45. När det gäller det andra begreppet i form av kommersiellt syfte krävs det att holdingbolaget genom egna beslut förräntar sitt kapital på det sättet att lånen beviljas till villkor som är jämförbara med villkoren på marknaden, som om de hade beviljats av ett kreditinstitut till dess kunder. (23)
46. Lån från ett holdingbolag till dess dotterbolag får under inga förhållanden beviljas tillfälligt utan de skall ges med en viss regelbundenhet i syfte att generera bestående intäkter.
47. Det andra fallet som domstolen på grundval av begreppet "direkt, bestående och nödvändig förlängning av en skattepliktig verksamhet" beskrev i domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest, upprepades i domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise, till vilken domstolen uttryckligen hänvisade. (24)
48. I domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise (25) klargjorde domstolen att tillhandahållande av tjänster, såsom de investeringar som förvaltaren har genomfört hos en bank, säkerligen inte skulle vara mervärdesskattepliktiga om de genomfördes av personer som inte agerade i egenskap av skattskyldig person. Domstolen tillade emellertid, med hänsyn till omständigheterna i detta mål, att det förhållandet att förvaltaren uppbär räntor, som är avkastning på investerade belopp som denne har erhållit av sina kunder inom ramen för förvaltningen av deras fasta egendom, utgjorde en direkt, bestående och nödvändig förlängning av den verksamhet som grundade skatteplikt, varför denna förvaltare handlade i egenskap av skattskyldig person då denne genomförde en sådan investering.
49. Det skall alltså prövas i vilken mån EDM:s beviljande av lån till dess dotterbolag uppfyller villkoren som gäller enligt de två alternativ som domstolen redogjorde för i domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest.
50. Beslutet om hänskjutande innehåller i detta avseende inte några andra upplysningar om de omtvistade lånen än de räntor som har genererats under räkenskapsåren 1988–1991. (26)
51. Enligt min mening är dessa omständigheter inte tillräckliga för att det skall kunna avgöras om beviljandet av de omtvistade lånen i sig utgör en ekonomisk verksamhet i enlighet med det första alternativ som angavs i domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest. (27) Jag känner alltså inte till omfattningen av de omtvistade lånen och inte heller vilka personella och materiella resurser EDM har avsatt för beviljande och förvaltning av lånen. Jag har inte heller någon uppgift om villkoren för dessa lån i förhållande till marknadsvillkoren, eller varifrån EDM:s utlånade medel kommer. (28)
52. Det ankommer alltså på den nationella domstolen att i förevarande fall bedöma huruvida de lån som EDM har beviljat sina dotterbolag utgör en tillfällig transaktion eller om de beviljas affärsmässigt eller i kommersiellt syfte för att generera bestående intäkter.
53. Det skall emellertid undersökas huruvida dessa lån utgör en direkt, bestående och

nödvändig förlängning av en av EDM bedriven skattepliktig verksamhet i enlighet med domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise.

54. Det skall erinras om att det huvudsakliga syftet med EDM:s verksamhet dels är att bedriva prospekterings- och utvinningsverksamhet inom gruvsektorn som en investering, huvudsakligen genom bildandet av företag, dels att förvalta sitt andelsinnehav i bolag inom denna sektor. (29)

55. Det framgår dessutom av beslutet om hänskjutande att den nationella domstolen anser att även EDM:s avyttring av aktier och andra omsättningsbara värdepapper, liksom övriga likviditetstransaktioner under den relevanta perioden, utgör ekonomisk verksamhet. (30)

56. Jag anser i motsats till den portugisiska regeringen (31) att beviljande av lån till bolag i vilka EDM innehar andelar inte kan bedömas som en direkt, bestående och nödvändig förlängning av någon av dess olika verksamheter.

57. Ett sådant direkt, bestående och nödvändigt samband finns enligt min mening inte heller med den verksamhet som EDM bedrev fram till dess att det ombildades till en privaträttslig juridisk person, vars affärsidé bestod i att hjälpa bolag i vilka den hade andelar att erhålla lån i kreditinstitut och att gå i borgen för dessa lån.

58. Jag anser nämligen att begreppet "direkt, bestående och nödvändig förlängning" skall tolkas strikt. Jag grundar denna bedömning på nedan angivna omständigheter.

59. För det första har detta begrepp införts genom rättspraxis och det förekommer inte i sjätte direktivet. I nämnda direktiv är kriteriet för att mervärdesskatt skall kunna påföras att en skattskyldig som sådan bedriver ekonomisk verksamhet.

60. Vidare var de omständigheter i domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise som gav domstolen möjlighet att införa nämnda begrepp, mycket specifika. Domstolen fann att de räntor som en förvaltare uppbär, och som utgör avkastning på investeringen av de belopp som denne har erhållit av sina kunder inom ramen för förvaltningen av deras fasta egendom, utgör en direkt, bestående och nödvändig förlängning av den skattepliktiga verksamheten. Enligt min mening gjorde domstolen denna bedömning på grund av att det inte är tänkbart i ekonomiskt eller praktiskt hänseende att förvaltaren väljer att placera dessa medel på annat sätt än hos ett finansiellt institut och utan avkastning. Uppbärandet av dessa räntor utgjorde således en logisk och oundviklig följd av förvaltarens skattepliktiga verksamhet.

61. Slutligen motiveras denna strikta tolkning även av behovet att inte frånta begreppet "kringtjänster" i artikel 19.2 i sjätte direktivet dess betydelse. Som domstolen följdriktigt har påpekat i domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise kan en verksamhet som utgör en direkt, bestående och nödvändig förlängning av den skattskyldiges skattepliktiga verksamhet, naturligen inte ha karaktären av en kringtjänst eftersom den följer automatiskt av nämnda verksamhet. (32)

62. Med hänsyn till dessa omständigheter föreslår jag att domstolen skall besvara den första tolkningsfrågan med att artikel 4.2 i sjätte direktivet skall tolkas så, att ett holdingsbolags årliga utlåning mot avkastning till bolag i vilka det innehar andelar, och vars huvudsakliga verksamhet består i förvaltning av andelsinnehav i dessa bolag samt i viss mån även av borgensåtaganden för lån som bolagen har upptagit, utgör en ekonomisk verksamhet om dessa lån inte beviljas sporadiskt utan i affärsmässigt eller i kommersiellt syfte för att i första hand erhålla avkastning på investerat kapital.

63. Om den hänskjutande domstolen anser att dessa villkor är uppfyllda utgör dessa lån, som omfattas av sjätte direktivets tillämpningsområde, en verksamhet som är undantagen från mervärdesskatteplikt enligt artikel 13 B d första punkten i nämnda direktiv. Det skall alltså fastställas i vilken mån räntorna på dessa lån skall inkluderas i nämnaren i det bråk som används vid beräkningen av den avdragsgilla andelen.

64. Detta är just vad som avses med den tredje tolkningsfrågan.

Den andra tolkningsfrågan

65. Den hänskjutande domstolen avser med sin andra tolkningsfråga att få svar på om sådant arbete som i förevarande fall utförs inom ramen för konsortier av ett bolag som deltar i och driver dessa konsortier utgör en ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte

direktivet, när övriga deltagare i konsortierna betalar bolaget för utförda arbeten. Frågan avser i synnerhet de fall när bolaget agerar utanför sin roll enligt avtalet om bildandet av konsortiet.

66. Den hänskjutande domstolen söker nämligen fastställa huruvida EDM:s arbeten inom ramen för de tre konsortier som förvaltas av EDM och i vilka EDM deltar skall anses ha utförts mot vederlag i de fall när EDM har utfört arbeten som inte omfattas av vad EDM har åtagit sig att utföra.

67. Det skall erinras om att en ekonomisk verksamhet som bedrivs av en skattskyldig blir skattepliktig under förutsättning att verksamheten är av onerös karaktär. Detta innebär att den skattskyldige skall erhålla motprestationer och att det skall finnas ett direkt samband mellan den tillhandahållna tjänsten eller den vara som levererats och det vederlag som har mottagits. Det är just denna motprestation som utgör underlag för mervärdesskatten. (33)

68. Domstolen har i detta avseende funnit att nämnda motprestation måste kunna uttryckas i form av pengar, (34) vilket även innefattar rabatter på priset på en huvudsaklig leverans. (35)

69. I beslutet om hänskjutande finns en beskrivning av konsortierna. Av denna beskrivning framgår att EDM:s verksamhet inom ramen för vart och ett av konsortierna bestod i tekniska åtgärder och samordning av arbetet i egenskap av förvaltare av konsortierna, liksom av rådgivning avseende ledning och arbete i de tekniska arbetsgrupper som tillsatts för detta ändamål. (36)

70. EDM har i detta sammanhang ställt ut fakturor med beskrivningar av de arbeten som har utförts och med uppgift om kostnaden för dessa arbeten, i syfte att reglera kontona mellan dem som deltar i konsortierna.

71. EDM anser att denna reglering inte kan likställas med en betalning, utan snarare med ett återställande eller en gottgörelse som grundas på principen om att obehöriga vinster är otillåtna om de inte kan motiveras. Dessa arbeten har alltså inte utförts mot vederlag och de omfattas inte av sjätte direktivets tillämpningsområde.

72. Denna uppfattning kan enligt min mening inte vinna något stöd.

73. Det räcker med att påpeka att dessa arbeten har identifierats, att kostnaden för arbetena kan uttryckas i pengar samt att kostnaden upptas på kontona för de olika konsortierna så att de krediteras EDM och debiteras de övriga som är delaktiga i dessa konsortier.

74. När det däremot gäller de arbeten som i sin helhet har utförts inom ramen för EDM:s avtalade förpliktelser är det enligt min mening svårt att tillstå att detta bolag har genomfört beskattningsbara transaktioner eftersom bolaget inte har erhållit någon motprestation från de övriga deltagarna i konsortierna.

75. De arbeten som har utförts av de övriga deltagarna i konsortiet framstår inte i detta avseende för mig som motprestationer för de arbeten som EDM har utfört, i den mån som arbetena har fullgjorts i enlighet med avtalen om bildandet av konsortierna. Enligt min mening finns det alltså inte ett direkt samband mellan de arbeten som har utförts av EDM inom ramen för de skyldigheter som följer av avtalet och de arbeten som har utförts av de övriga deltagarna i konsortierna.

76. Jag föreslår därför att domstolen skall besvara den andra tolkningsfrågan så, att sådant arbete som ett bolag, liksom i förevarande fall, utför inom ramen för konsortier i vilka det deltar och som det förvaltar, utgör en ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet, när övriga delägare i konsortierna erlägger betalning till bolaget som vederlag för utförda arbeten.

77. Av detta följer att omsättningen från dessa arbeten, som inte omfattas av EDM:s avtalade skyldigheter, skall inkluderas i nämnaren i det bråk som används vid beräkningen av den avdragsgilla andelen. Å andra sidan skall denna omsättning även inkluderas i täljaren för det fall arbetena inte utgör en verksamhet som är undantagen från mervärdesskatteplikt, vilket EDM också har påpekat.

Den tredje tolkningsfrågan

78. Den hänskjutande domstolen avser med sin tredje tolkningsfråga i huvudsak att få svar på om artikel 19.2 i sjätte direktivet skall tolkas så att ett företags ekonomiska verksamhet, som ger en årlig avkastning som klart överstiger intäkterna från den huvudsakliga verksamheten enligt

stadgarna, skall anses utgöra en kringtjänst.

79. Det framgår av beslutet om hänskjutande (37) att de finansiella transaktioner som avses i förevarande fall inte endast utgörs av lån som EDM årligen har beviljat bolag i vilka det har andelar, utan också av avyttring av aktier och andra omsättningsbara värdepapper samt av andra likviditetstransaktioner.

80. Som jag inledningsvis påpekade förutsätter svaret på den tredje tolkningsfrågan att det först och främst fastställs att de berörda transaktionerna omfattas av sjätte direktivets tillämpningsområde.

81. Vi har sett på vilka villkor EDM:s lån till bolag i vilka det äger andelar kan utgöra en ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet.

82. Jag anser att de villkor som krävs i detta avseende är identiska när det gäller avyttring av aktier och andra omsättningsbara värdepapper liksom andra likviditetstransaktioner som EDM genomförde under den relevanta perioden.

83. Det framgår i detta avseende av EDM:s svar på domstolens skriftliga frågor att bolaget under nämnda period huvudsakligen genomförde kortfristiga placeringar. Vidare framgår det av genomgången av de intäkter som EDM erhöll inom ramen för sin finansiella verksamhet att även om resultatet från dess avyttring av andelsinnehav stadigt minskade under perioden 1988–1991, (38) kompensades denna minskning i stor utsträckning genom växande intäkter från avyttringar av EDM:s övriga omsättningsbara värdepapper och från dess likviditetstransaktioner. (39) Med hänsyn till dessa omständigheter kan det inte uteslutas att EDM genomförde transaktioner med sina tillgångar som överskred en vanlig investerares verksamhet och som syftade till att generera intäkter av bestående natur. (40)

84. För övrigt står det klart att transaktioner som avser aktier, andelar i bolag eller andra sammanslutningar, obligationer och andra värdepapper är undantagna från mervärdesskatteplikt, vilket framgår av artikel 13 B d femte punkten.

85. Liksom räntorna på de lån som EDM har beviljat till sina dotterbolag måste intäkterna från avyttringen av aktier och andra omsättningsbara värdepapper inkluderas i nämnaren i det bråk som används vid beräkningen av den avdragsgilla andelen i enlighet med artikel 19.1 i sjätte direktivet. Detta gäller inte om det enligt andra punkten i samma artikel rör sig om kringtjänster.

86. Begreppet ”kringtjänster” definieras inte i sjätte direktivet. Begreppet har hittills inte heller givits någon definition av domstolen. I domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise gav domstolen endast en negativ definition av begreppet genom att ange att en verksamhet som utgör en direkt, bestående och nödvändig förlängning av den skattskyldiges skattepliktiga verksamhet till sin natur inte kan anses utgöra en kringtjänst i den mening som avses i artikel 19.2 i sjätte direktivet.

87. För att besvara den hänskjutande domstolens fråga skall, i enlighet med domstolens tolkningsmetoder, avfattningen, dispositionen och ändamålen med gemenskapslagstiftningen prövas i nämnd ordning. (41)

88. När det för det första gäller bokstavstolkningen av adjektivet kring avses det som följer med eller efter det huvudsakliga, (42) eller vad som är underordnat det väsentliga. (43) När det tillämpas på de transaktioner som avses i sjätte direktivet betyder alltså ”kring” att de ifrågavarande transaktionerna inte direkt omfattas av den skattskyldiges huvudsakliga verksamhet, men att de har ett nära samband med denna verksamhet och att de inte får vara mera betydelsefulla än denna. (44)

89. Av detta följer att kringtjänsterna i princip måste uppfylla två kumulativa rekvisit. Enligt det första rekvisitet som är av kvalitativ art måste det finnas ett visst samband med den huvudsakliga verksamheten. Enligt det andra rekvisitet som är av kvantitativ art får dessa transaktioner inte vara mera betydande än den huvudsakliga verksamheten. (45)

90. Det går emellertid inte att av denna bokstavstolkning fastställa vilket kriterium som skall beaktas vid bedömningen av det kvantitativa rekvisitet, särskilt inte huruvida bedömningen skall ske i förhållande till omsättningen från ifrågavarande verksamheter, eller exempelvis med hänsyn till den arbetsbörda som verksamheten innebär, något som den hänskjutande domstolen har

begärt.

91. Enligt min mening leder avdragssystemets systematik till att omsättningen från de verksamheter som är föremål för bedömningen skall beaktas. (46)

92. Det framgår nämligen av artikel 17.2 i sjätte direktivet att avdragsrätten endast gäller för varor och tjänster som den skattskyldige använder för sina skattepliktiga transaktioner.

93. Det följer vidare av bestämmelserna i artikel 17.3 c i sjätte direktivet att det endast är i undantagsfall som det i nämnda direktiv föreskrivs en avdragsrätt för mervärdesskatt avseende varor eller tjänster som används för transaktioner som undantas från mervärdesskatteplikt. (47)

94. Slutligen inleds artikel 19.2 i sjätte direktivet med orden "med avvikelse från bestämmelserna i punkt 1", vilket således innebär att punkten utgör ett undantag från bestämmelsen som föreskrivs i första punkten, enligt vilken omsättningen från transaktioner som är undantagna från skatteplikt, skall inkluderas i nämnaren i det bråk som används vid beräkningen av den avdragsgilla andelen.

95. Den tolkning som jag föreslår har stöd i ändamålen med avdragssystemet i sjätte direktivet.

96. Det förhållandet att kringtjänster i samband med finansiella transaktioner, i enlighet med artikel 19 i sjätte direktivet, inte inkluderas i nämnaren i det bråk som används vid beräkningen av den avdragsgilla andelen är avsett att säkerställa att den absoluta opartiskhet som det gemensamma systemet för mervärdesskatt garanterar iakttas. Beräkningen av avdraget skulle visa fel resultat om avkastningen på den skattskyldiges finansiella transaktioner i samband med en skattepliktig verksamhet inkluderades i ovannämnda nämnare även om en sådan avkastning inte förutsätter att varor eller tjänster för vilka mervärdesskatt skall erläggas används, eller åtminstone endast förutsätter en mycket begränsad användning av dessa. (48)

97. Med undantag från bestämmelsen att transaktioner som är undantagna från skatteplikt inte medför någon avdragsrätt, inkluderas inte dessa transaktioner i nämnaren i det bråk som används vid beräkningen av den avdragsgilla andelen, och de minskar följaktligen inte den skattskyldiges avdragsrätt eftersom de antas ha fordrat en mycket ringa användning av de skattepliktiga ekonomiska tillgångar som används i den huvudsakliga verksamheten.

98. Ett sådant antagande kan inte tillämpas så generellt om den ekonomiska verksamhet som är undantagen från skatteplikt genererar intäkter som är större än intäkterna i den verksamhet som enligt stadgarna för den skattskyldige utgör den huvudsakliga verksamheten.

99. En motsatt ståndpunkt skulle kunna ge ett bolag i vilket avsikten är att den huvudsakliga verksamheten skall ägnas åt finansiell verksamhet som är undantagen från skatteplikt, möjlighet att kringgå den bestämmelse i sjätte direktivet enligt vilken en sådan verksamhet inte ger avdragsrätt för ingående mervärdesskatt. Det enda som skulle krävas är att bolagsordningen innehåller en uppgift om att den huvudsakliga verksamheten skall bestå i en beskattad ekonomisk verksamhet, och att bolaget använder de varor och tjänster som det förvärvar för att bedriva den ekonomiska och den finansiella verksamheten.

100. Av detta följer att den ekonomiska verksamheten inte kan anses utgöra en "kringtjänst" i den mening som avses i artikel 19.2 i sjätte direktivet när, som i förevarande fall, omsättningen i denna verksamhet är större än omsättningen i den beskattade verksamheten. (49)

101. Jag anser i motsats till EDM att denna tolkning på intet sätt strider mot rättspraxis. Som jag redan har påpekat fick domstolen inte tillfälle att i domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise ge någon positiv definition av begreppet "kringtjänster". Den drog endast på grundval av sin bedömning, enligt vilken placeringarna som var i fråga i detta mål utgjorde en direkt, bestående och nödvändig förlängning av den skattskyldiges skattepliktiga verksamhet, den logiska slutsatsen att placeringarna inte utgjorde kringtjänster.

102. Min tolkning motsägs inte heller av domen i målet Wellcome Trust, som EDM också har åberopat. Domstolen påpekade förvisso att omfattningen av aktieavyttringar inte kan utgöra ett kriterium för att skilja en privat investerares verksamhet, som inte omfattas av sjätte direktivets tillämpningsområde, från en investerares verksamhet i vilken transaktionerna utgör en ekonomisk verksamhet. (50) Detta påpekande motsäger emellertid på intet sätt bedömningen att finansiell verksamhet som omfattas av sjätte direktivet inte kan anses utgöra kringtjänster i den mening som

avses i artikel 19.2 i samma direktiv, om de genererar en omsättning som är större än den beskattningsbara verksamheten.

103. Av detta följer att i förevarande fall skall räntorna på de lån som EDM årligen har beviljat de bolag i vilka det äger andelar, i den mån som dessa lån utgör en ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet, och intäkterna från EDM:s övriga finansiella verksamheter inkluderas i nämnaren i det bråk som används vid beräkningen av den avdragsgilla andelen.

104. Om det antas att en sådan lösning är till nackdel för EDM på grund av att dess avdragsrätt begränsas i större utsträckning än vad som motsvarar användningen av varor och tjänster som EDM nyttjar i den verksamhet som är undantagen från skatteplikt, ankommer det enligt min mening på EDM att vidta nödvändiga åtgärder vid den behöriga skattemyndigheten för att i framtiden särskilja sina verksamheter eller vissa av dessa från de beskattade verksamheterna.

105. Jag föreslår mot bakgrund av dessa omständigheter att domstolen skall besvara den tredje tolkningsfrågan med att artikel 19.2 i sjätte direktivet skall tolkas så, att om ett företag har en finansiell verksamhet som generar årliga intäkter som är större än intäkterna från den huvudsakliga verksamheten enligt stadgarna, skall denna verksamhet inte anses utgöra en kringtjänst i den mån den utgör en ekonomisk verksamhet.

V – Förslag till avgörande

106. Mot bakgrund av samtliga omständigheter föreslår jag att domstolen skall besvara Tribunal Central Administrativo på följande sätt:

1) Artikel 4.2 i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter – Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund skall tolkas så, att ett holdingsbolags årliga utlåning mot avkastning till bolag i vilka det innehar andelar, och vars huvudsakliga verksamhet består i förvaltning av andelsinnehav i dessa bolag samt i viss mån även av borgensåtaganden för lån som bolagen har upptagit, utgör en ekonomisk verksamhet om dessa lån inte beviljas sporadiskt utan i affärsmässigt eller i kommersiellt syfte för att i första hand erhålla avkastning på investerat kapital.

2) Sådant arbete som ett bolag, liksom i förevarande fall, utför inom ramen för konsortier i vilka det deltar och som det förvaltar, utgör en ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i sjätte direktivet 77/388, när övriga delägare i konsortierna erlägger betalning till bolaget som vederlag för utförda arbeten.

3) Artikel 19.2 i sjätte direktivet 77/388, skall tolkas så, att om ett företag har en finansiell verksamhet som generar årliga intäkter som är större än intäkterna från den huvudsakliga verksamheten enligt stadgarna, skall denna verksamhet inte anses utgöra en kringtjänst i den mån den utgör en ekonomisk verksamhet.

1 – Originalspråk: franska.

2 – Rådets direktiv av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter – Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund (EGT L 145, s. 1; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 28) (nedan kallat sjätte direktivet).

3 – Ett blandat holdingbolag är ett bolag som förutom sin verksamhet i form av ej mervärdesskattepliktigt andelsinnehav i andra bolag, samtidigt bedriver skattepliktig verksamhet.

4 – I förevarande fall avses med konsortium ett avtal varigenom två eller flera fysiska eller juridiska personer som bedriver ekonomisk verksamhet, sinsemellan åtar sig att enligt avtal bedriva en viss verksamhet eller att på visst sätt bidra för att uppnå bestämda mål, bland annat i form av forskning eller utvinning av naturresurser.

5 – Andra, fjärde och femte skälen i sjätte direktivet.

6 – Artikel 17.2 i sjätte direktivet.

7 – Artikel 18.2 och 18.4 i sjätte direktivet.

8 – Artikel 17.5 i sjätte direktivet.

9 – Beslutet om hänskjutande, sidorna 4–9, 14, 16 och 17.

10 – Beslutet om hänskjutande, s. 15 och s. 16.

11 – Beslutet om hänskjutande, s. 22.

12 – Beslutet om hänskjutande, s. 17 och s. 18.

13 – Sidan 3 under rubriken "Frågan som skall avgöras".

14 – Se, angående finansiella investeringar, dom av den 11 juli 1996 i mål C-306/94, Régie dauphinoise (REG 1996, s. I-3695), punkt 14.

15 – Dom av den 14 februari 1985 i mål 268/83, Rompelman (REG 1985, s. 655, punkt 19; svensk specialutgåva, volym 8, s. 83), och av den 21 september 1988 i mål 50/87, kommissionen mot Frankrike (REG 1988, s. 4797, punkt 15; svensk specialutgåva, volym 9, s. 599).

16 – Dom av den 22 juni 1993 i mål C-333/91, Sofitam (REG 1993, s. I-3513), punkt 13, och av den 14 november 2000 i mål C-142/99, Floridienne och Berginvest (REG 2000, s. I-9567), punkt 21.

17 – Dom av den 4 december 1990 i mål C-186/89, Van Tiem (REG 1990, s. I-4363), punkt 17.

18 – Dom av den 6 februari 1997 i mål C-80/95, Harnas & Helm (REG 1997, s. I-745), punkt 12. I punkt 17 i domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise fann domstolen att ränta som uppburits av ett företag som handhar förvaltning av fast egendom, i ersättning för investeringar som genomförts för egen räkning med medel som betalats av samägare och hyresgäster, inte kan undantas från tillämpningsområdet för mervärdesskatt, då ränteutbetalningen inte följer av själva innehavet av den fasta egendomen utan utgör ersättning för att kapital har ställts till tredje mans förfogande.

19 – Se, angående blotta förvärvet och innehavet av bolagsandelar, dom av den 20 juni 1991 i mål C-60/90, Polysar Investments Netherlands (REG 1991, s. I-3111, punkt 13; svensk specialutgåva, volym 11, s. I-227), och domen i det ovannämnda målet Sofitam (punkt 12). Slutsatsen härav blev enligt domstolens konstaterande i dom av den 20 juni 1996 i mål C-155/94, Wellcome Trust (REG 1996, s. I-3013), punkt 13, att en stiftelse för välgörande ändamål som förvaltar sina tillgångar, huvudsakligen genom förvärv och överlåtelse av aktier och andra värdepapper i syfte att maximera utdelningen och avkastningen på kapitalet för att främja medicinsk forskning, inte därigenom bedriver ekonomisk verksamhet. I domen i det ovannämnda målet Harnas & Helm (punkterna 18 och 19) påpekade domstolen att det inte fanns något skäl att särbehandla innehav av obligationer i förhållande till andelsinnehav, eftersom avkastningen på obligationerna följde av innehavet i sig av dessa.

20 – Punkt 27.

21 – Domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest, punkt 28.

22 – I dom av den 26 september 1996 i mål C-230/94, Enkler (REG 1996, s. I-4517), punkterna 28 och 29, fann domstolen att när en tillgång på grund av sin karaktär kan utnyttjas för såväl ekonomiska som privata ändamål, skall samtliga omständigheter rörande dess nyttjande bedömas, och dessa skall eventuellt jämföras med de omständigheter under vilka motsvarande ekonomiska aktivitet vanligtvis utövas. Domstolen tillade att kriterier avseende resultatet i den berörda verksamheten inte i sig kan utgöra avgörande kriterier, men att den faktiska tid under vilken tillgången hyrs ut, antalet kunder och intäkternas belopp kan beaktas.

23 – Se, för ett liknande resonemang, generaladvokaten Fennellys förslag till avgörande i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest (punkt 34).

24 – Domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest (punkt 27).

25 – Punkt 18.

26 – 19 509 803 PTE år 1988, 33 224 443 PTE år 1989, 43 603 040 PTE år 1990 och 157 066 829 PTE år 1991 (beslutet om hänskjutande, s. 22).

27 – Se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Wellcome Trust (punkt 37). Domstolen påpekade i detta mål att omfattningen av en aktieförsäljning inte kan utgöra ett kriterium för att skilja en privat investerares verksamhet, som inte omfattas av sjätte direktivets tillämpningsområde, från en verksamhet som bedrivs av en investerare vars transaktioner utgör en ekonomisk verksamhet.

28 – När det gäller medlens ursprung ansåg domstolen i domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest (punkt 30) att rena återinvesteringar som ett holdingbolag gör i form av utlåning till dotterbolag, av utdelade medel från dessa, inte i något fall utgör en skattepliktig

verksamhet. Räntan på sådana lån skall tvärtom anses utgöra avkastning på egendomsinnehavet, och den saknar följaktligen koppling till avdragssystemet.

29 – Se punkt 16 i detta förslag till avgörande.

30 – Sidan 22.

31 – Punkt 41 i den portugisiska regeringens yttrande.

32 – Se punkt 22 i domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise. Efter att ha erinrat om att uppbärandet av räntor från ifrågavarande placeringar utgör en direkt, bestående och nödvändig förlängning av den skattepliktiga verksamheten hos fastighetsförvaltande företag, påpekade domstolen att "[s]ådana investeringar därför inte ... [kan] definieras som kringtjänster i den mening som avses i artikel 19.2 i sjätte direktivet". Domstolen bekräftade denna uppfattning i punkt 27 i domen i det ovannämnda målet Floridienne och Berginvest, varvid den påpekade att de ifrågavarande lånen skulle mervärdesbeskattas om de antingen utgjorde en ekonomisk verksamhet som bedrevs av en person, eller en direkt, bestående och nödvändig förlängning av en skattepliktig verksamhet, *dock utan att vara kringtjänster till denna*. Detta led i meningen, som har kursiverats av mig, innehåller inte något tilläggsvillkor även om det skulle kunna tyckas så vid en första anblick. Med hänsyn till den stegvisa bedömningen för att först avgöra om en transaktion omfattas av sjätte direktivets tillämpningsområde och därefter bedöma huruvida det är fråga om en kringtjänst, vore det ologiskt att påstå att domstolen hade för avsikt att införa ett tilläggsvillkor i detta skede av sina överväganden.

33 – Enligt artikel 11 A första stycket a i sjätte direktivet utgörs beskattningsunderlaget av alla motprestationer som varuleverantören eller tillhandahållaren av tjänster har erhållit eller kommer att erhålla som vederlag från kunden eller en tredje part, inklusive subventioner som är direkt kopplade till priset på leveransen.

34 – Dom av den 5 februari 1981 i mål 154/80, Coöperatieve Aardappelenbewaarplaats (REG 1981, s. 445, punkt 13; svensk specialutgåva, volym 6, s. 23).

35 – Dom av den 23 november 1988 i mål 230/87, Naturally Yours Cosmetics (REG 1988, s. 6365, punkterna 17 och 18).

36 – Se punkt 18 i detta förslag till avgörande.

37 – Sidan 22.

38 – 482 431 400 PTE, 301 040 000 PTE, 624 452 PTE och 314 840 PTE mellan åren 1988 och 1991.

39 – Avyttringen av övriga omsättningsbara värdepapper inbringade 27 849 624,70 PTE, 112 169 959,10 PTE, 311 100 000 PTE och 927 430 231,70 PTE mellan åren 1988 och 1991. Övriga likviditetstransaktioner genererade 11 171 205 PTE, 212 227 393,30 PTE och 208 359 328,20 PTE mellan åren 1989 och 1991.

40 – Se, för ett liknande resonemang, generaladvokaten Van Gervens förslag till avgörande i det ovannämnda målet Polysar Investments Netherlands (punkt 12).

41 – Dom av den 14 juni 2001 i mål C-191/99, Kvaerner (REG 2001, s. I-4447), punkt 30.

42 – Se *Le Petit Robert*, Dictionnaire de la langue française, Paris, utgåva Dictionnaires Le Robert, 1996.

43 – Se *Hachette*, Dictionnaire de la langue française, Paris, utgåva Hachette, 1980.

44 – Denna bokstavstolkning motsvarar de formuleringar som har använts i ett flertal andra språkversioner. Se, för ett liknande resonemang, generaladvokaten Lenz förslag i det ovannämnda målet Régie dauphinoise (punkt 38).

45 – Ibidem.

46 – Se, för ett liknande resonemang, den förklarande promemorian till kommissionens första förslag till det sjätte direktivet, *Europeiska gemenskapernas bulletin*, supplement 11/73, s. 20.

47 – I denna artikel föreskrivs att "medlemsstaterna också ... [skall] bevilja varje skattskyldig person rätt till avdrag eller återbetalning av den mervärdesskatt som avses i punkt 2 i den mån varorna eller tjänsterna används för ... transaktioner som är undantagna från skatt i enlighet med artikel 13 B a och 13 B d 1–5, om kunden är etablerad utanför gemenskapen eller om dessa transaktioner är direkt kopplade till varor som skall exporteras till ett land utanför gemenskapen."

48 – Domen i det ovannämnda målet Régie dauphinoise (punkt 21).

49 – EDM:s intäkter från de beskattade verksamheterna uppgick under åren 1988–1991 till 82 079 528 PTE, 72 836 992 PTE, 22 597 883 PTE och 73 019 855 PTE. Man skall hålla i minnet att de finansiella transaktioner som EDM genomförde, med bortseende från räntorna på lånen till dotterbolagen, under samma period inbringade 510 281 024,70 PTE, 424 381 164,10 PTE, 523 961 845,30 PTE och 1 136 104 399,90 PTE.

50 – Punkt 37.